

Taller de teatre, coeducació i igualtat de gènere.

Desmuntant el mite de Penèlope

Natalia Bravo Asensio

I Telèmac li va dir discretament (a Penèlope):

-“...marxa a la teua habitació i cuida del teu treball, el teler i la filosa, i ordena a les esclaves que s'ocupen del seu. La paraula ha de ser cosa d'homes, de tots, i sobretot de mi, de qui és el poder en aquest palau...” HOMER, Odissea I

INTRODUCCIÓ

El teatre és una poderosa eina de desenvolupament personal i professional. Mitjançant l'aprenentatge de les tècniques de dramatització i formació d'actors podem a més, afavorir la participació i la perspectiva de gènere, l'apoderament i la promoció de les persones, els col·lectius i les comunitats; mentre posem en valor capacitats d'expressió, autoconeixement i desenvolupament d'habilitats comunicatives d'una forma amena i divertida.

En aquest taller cerquem l'aprenentatge i l'entrenament de tècniques de dramatització, expressió corporal, narració oral i improvisació des del punt de vista de la coeducació, la igualtat de gènere, la coresponsabilitat i el no sexisme.

Treballem el teatre i la coeducació a través d'un eix: el mite de Penèlope.

Homer, en l'*Odissea*, va construir el personatge de Penèlope amb una clara funció modèlica: fidelitat, dedicació, bellesa i preocupació per els interessos de l'espòs; contraposant, així, la figura femenina a la de l'heroi masculí: Ulisses.

Però el mite de Penèlope, que representa la tradició patriarcal de la dona submissa i obedient, pot desconstruir-se i adaptar-se a un temps i una realitat per a la qual no va ser concebut.

L'actualització dels mites és indicativa del canvi que s'està produint en la societat i contribueix al fet que aquest canvi necessari es produísca. Què millor que des del teatre per a aconseguir-ho.

Teatre

El teatre és acció. Actuar és fer. A través del teatre, de la dramatització i del fet de col·locar-se en el lloc de l'altre ; eradicuem la idea i l'estereotip que l'àmbit de la dona és 'ésser' i el de l'home 'fer'.

BLOC I: JOC, CREATIVITAT, ESCOLTA ACTIVA, TREBALL EN EQUIP

Pretenem acostar-nos a l'experiència teatral partint del joc i la participació dinàmica per a anar descobrint les pròpies capacitats expressives i comunicatives, la imaginació, la creativitat i la confiança. Amb el joc, a través del teatre, ens divertim, imaginem i som capaços de crear i viure situacions que ens ajuden a pensar.

Aprenem a expressar i comprendre les nostres emocions, a relacionar-nos amb els altres i a desenvolupar la nostra fantasia.

Al llarg d'aquest taller aprendrem a treballar en equip a tenir en compte les necessitats de l'altre, a saber treballar amb un objectiu, desenvoluparem la imaginació, la veu, la capacitat d'escolta, perdrem la por al ridícul i a parlar en públic, i aprendrem a compondre un personatge a partir de petites escenes improvisades.

En aquest taller obrirem un espai a la reflexió i l'acció participativa a través del joc. Utilitzarem tècniques de l'educació alliberadora que ens impulsen cap a l'autoconeixement i a compartir amb les altres persones del grup idees i impressions sobre problemàtiques properes quotidianes.

Objectius

- Treballar l'autoestima i l'autoreflexió per a millorar de forma individual i grupal a través del joc teatral.
- Descobrir les peculiaritats expressives pròpies i de les companyes i companys i aprendre a valorar-me i a valorar-les.
- Despertar el cos i la veu per a ser usats com a instrument expressiu.
- - Potenciar el treball en grup amb harmonia, creativitat i responsabilitat.
- Fomentar el respecte, la tolerància i la resolució de problemes.
- Millorar les formes d'interrelació i les habilitats socials.
- Desinhibir i resoldre problemes de timidesa i de baixa autoestima.
- Augmentar el control de les emocions, i regular la manifestació dels sentiments.
- Treballar en un ambient de diversió, creativitat i joc.

BLOC II: EXPRESSIÓ. LA IMPROVISACIÓ A PARTIR DE L'AUTOBIOGRAFIA PRÒPIA

Partirem de materials autobiogràfics per a crear petites peces de ficció. Ens plantejarem com a objectiu visibilitzar els estereotips, les conductes violentes i masclistes, els rols de gènere... dins del desenvolupament de la posada en escena dramàtica i la creació grupal.

S'hi tractaran els elements que formen l'estructura de l'acció dramàtica en el teatre:

- El personatge : línia d'acció i caracterització
- L'acció com a element transformador social
- Les circumstàncies ateses a l'escena
- El conflicte dramàtic

Es treballaran les escenes d'una manera improvisada deixant total llibertat d'expressió, perquè puguem usar les seues paraules i el treball siga tan orgànic com siga possible.

Objectius

- Potenciar la presència en l'entorn i la imaginació com a màquina del canvi i d'alternatives a la realitat vigent a través del teatre
- Descobrir diferents mètodes d'interpretació.
- Entendre la dinàmica de les improvisacions
- Conèixer l'art de la narració oral. Treballar qüestions bàsiques com la dicció, el ritme, el temps...
- Ser capaços de crear, a partir d'esquetxos, narracions o monòlegs individuals, o una obra conjunta
- Comprendre l'estructura de tota acció dramàtica

BLOC III: INTERPRETAR FRAGMENTES DE TEXTOS DRAMÀTICS. TEATRE SOCIAL

Farem diferents escenes arreplegades dels textos treballats i ens centrarem en les obres d'Itziar Pascual, Margaret Atwood, Oriana Fallaci i la poesia de Xohana Torres.

Objectius:

- Viure l'experiència teatral completa, des de treballar un personatge fins a muntar i representar una escena
- Unir l'experiència personal amb la teatral
- Conèixer i ampliar recursos sobre l'escenari
- Millorar la consciència de l'actor en escena
- Treballar diferents gèneres: comèdia, tragèdia

Penèlope

L'*Odisea* tradueix un concepte de dona propi de l'estructura patriarcal de la societat preclàssica pres del folklore antic. Penèlope representava la dona romàntica que espera fidelment el retorn del seu espòs, i aferma la fidelitat i l'amor conjugal com a trets d'un arquetip de dona ideal que serien presos pel cristianisme.

A poc a poc, el model de Penèlope s'ha llegit com a independència, intel·ligència, qüestionament del jo i del destí, a través de la construcció femenina de la pròpia història. Però sempre el mite de Penèlope va unit a la història del seu marit: sense Ulisses i sense Troia, Penèlope no tindria a qui esperar i la seua fama ja s'hauria quedat muda en l'imaginari col·lectiu.

I si enfoquem el mite des de la perspectiva de l'heroïna i la convertim en protagonista?

En aquest taller treballarem textos que no pretenen desmitificar Ulisses, sinó destruir el mite grec per a tornar a construir-lo des d'una perspectiva actual: cerquem la seua reinitiació. Les autores que hi treballem donen veu a Penèlope, una veu pròpia que transmet els seus pensaments i desitjos. Aquestes dones no defensen la Penèlope que espera, sinó una dona que va poder, com el seu marit, llançar-se a la mar. Perquè potser, la història oficial no ha representat les dones.

Es tracta, per tant, d'aportar el punt de vista de la dona, però no com a exercici merament intel·lectual; volem que servisca perquè, tant dones com homes, analitzen, reflexionen i, sobretot, experimenten i vivencien a través dels diferents textos i de les seues experiències pròpies; com s'han construït els valors masculistes i la necessitat d'eradicar-los per a construir una societat més igualitària.

Fonts que treballarem i en què basem aquest taller:

Odissea d'Homer

Heroides d'Ovidi

Biblioteca mitològica d'Apol·lodor.

La tejedora de sueños de Buero Vallejo

Las doce criadas de Penélope de Margaret Atwood

Las voces de Penélope d'Itziar Pascual

Penélope en la guerra de Oriana Fallaci

La filla d'Homer de Robert Graves

O'Brother pel·lícula Joel Coen

Margarita en la rueca de Schubert

Le voyage de Penelope d'Air

"Viatge a Ítaca" de Joan Manuel Serrat basada en el poema de Kavafis

"Only women bleed" d'Aerosmith

"La meua xiqueta" nana tradicional valenciana

Continguts que treballem

- Acostament al mite de Penèlope a través de la paraula (Homer, Ovidi, Apol·lodor) i la música (Schubert)
- L'"altra" vida de Penèlope a través de *Las doce criadas de Penélope* de Margaret Atwood. El paper de l'autoestima i els estereotips en l'educació
- 'La dona que espera' d'Itziar Pascual. Per què Penèlope no abandona? A què té por? Les pors
- *Penélope en la guerra* d'Oriana Fallaci i *O'Brother* de Joel Coen. Penèlope ja no té por
- Què passa amb les emocions? I l'amor? Ens sacrificuem per amor?
- Penèlope mare i esposa. La dona productiva i reproductiva.

- Penèlope en el segle XXI: de la dona que espera a la dona que actua. Penèlope ha de prendre veu pròpia i rebel·lar-se contra la seua història.
- Què fem amb Ulisses? Treballar per a la reeducació, coeducació i integració de dones i homes. Teatre social.

METODOLOGIA

Totes les classes constaran de:

Escalfament

- Autodescobriment i connexió amb el propi cos i l'entorn. Expressió corporal com a forma de connectar amb una mateixa o un mateixa i amb l'entorn.
- La relaxació com a base per a crear. Autocura i autorespecte per a crear les bases del respecte dels altres cap al meu cos i el meu espai.
- Caldejament psicofísic (exercicis preparatoris previs a l'acció dramàtica)
- Moviment: el cos en alerta i disposat al treball
- Exercicis de veu: connexió amb la veu de cadascuna i cadascun i la força de l'expressió: Jo existisc i ocupe el meu lloc en el món, per tant m'hi expresse...
- Tècniques d'atenció i escolta.

Exercicis d'equip i debat

- La importància de formar grups per a analitzar, identificar-se i crear.
- Debat sobre el mite de Penèlope a través dels textos presentats, sobre els rols femenins i masculins, sobre els micromasclismes, masclisme... què són/com els vivim. Parlar del que és privat (les relacions, l'àmbit domèstic...) i el que és públic i social (la publicitat, les pel·lícules, les floretes, el món laboral, les baixes de paternitat/maternitat...)
- El cor grec com a forma de treballar el moviment i el treball en equip

Pràctiques teatrals

En cada sessió, aquesta part serà la més important quant a temps destinat. L'objectiu és desenvolupar conceptes com composició, cos, vocalització i parla escènica, dramatúrgia, improvisació, narració oral, creació de personatges i fer un petit muntatge col·lectiu amb el material creat al llarg del taller.

- Coneixement de les capacitats expressives del nostre cos:
 - Jocs de concentració, relaxament i escolta.
 - Expressió oral: exercicis d'articulació, projecció i dicció.
 - Expressió corporal
 - Dinàmiques grupals creatives.
 - Entrenament de la presència actoral
 - Creativitat expressiva

- Improvisació

Treballar l'autenticitat de l'alumne/actor des de la improvisació com un primer acostament a la cerca de la veritat i del joc. Desenvoluparem personatges immediats i autèntics, la improvisació permet exercitar i estimular la imaginació, i basar el treball en "la recerca de la veritat".

- Construcció de personatges

Practicaran la construcció i la creació dels personatges en escena: els objectius de cada personatge, el seu estat emocional, desenvolupament d'un treball sensorial concret, el pensament intern com a fil conductor, les accions físiques, els conflictes, les circumstàncies i les transicions.

- Escenes i monòlegs

S'estudiarà i treballarà l'objectiu de l'escena i cadascun dels personatges que hi intervenen, el pensament del personatge, treball corporal, estat emocional dels personatges que estem treballant. Desenvolupar l'escena amb creativitat, originalitat sense oblidar-ne la partitura.

Pràctica amb monòlegs, faules i escenes.

Anàlisi del text teatral: coneixement dels textos i capacitat de comprendre'ls per a poder interpretar-los.

Creacion col·lectiva d'escenes. Introducció al teatre social. Teatre comunitari

A qui va dirigit

Dirigit a dones i homes amb experiència prèvia o sense que vulguen viure l'experiència del teatre i la interpretació des d'un punt de vista social.

*Sabes, Ulises... ¿Te importa que te llame Ulises? Me hiciste daño. Y me hiciste bien. Me regalaste el desgarró envuelto en papel de celofán. Pero al romperme, me vi atrapada en la historia; en la mirada de esas mujeres que aguardan tras la celo-- sía de una ventana. Y decidí salir. Rasgar mi piel para tomar otraí **Y volé***

Las voces de Penélope-- Itziar Pascual

Avaluació: Assistència mínima del 80% del total de les hores.

Avaluació contínua de les pràctiques fetes durant el curs.

PERIODITZACIÓ

- Del 16 d'octubre al 18 de desembre del 2018
- Dimarts de 16:00 a 19:00h
- 10 sessions
- 30 hores – 3 Crèdits
- 30 hores ICE

- Octubre: 16, 23 i 30
- Novembre: 6, 13, 20 i 27
- Desembre: 4, 11 i 18

Lloc: Sala Salvador Allende (baixos del Paranimf)

NOTA

PER A L'OBTENCIÓ DEL CERTIFICAT ÉS IMPRESCINDIBLE:

- *UNA ASSISTÈNCIA MÍNIMA DEL 80% DEL TOTAL D'HORES DEL CURS
 - *ESTAR AL CORRENT DEL PAGAMENT DEL CURS
 - *SUPERAR PROVA D'AVUJACIÓ PROPOSADA PEL PROFESSOR
 - *FER L'ENQUESTA DE SATISFACCIÓ DEL CURS
-